

[Εργαλεία]

Αρχές Σύνταξης της Αρχαιοελληνικής Γλώσσας

Η ΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ

- ΕΙΣΑΓΩΓΗ
- Η ΕΛΞΗ ΤΟΥ ΑΝΑΦΟΡΙΚΟΥ
- ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΜΕΣΩ ΑΝΑΦΟΡΙΚΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ
- ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

§12.6. Η **έλξη του αναφορικού** παρουσιάζεται υπό δύο μορφές: **ως προς την πτώση** και **ως προς τη θέση**. Η **έλξη του αναφορικού ως προς την πτώση** εμφανίζεται με τη σειρά της επίσης σε δύο μορφές, αφενός σε μια "**κανονική**", που είναι η κύρια και η συχνότερη, και σε μια "**αντίστροφη**", που είναι σπανιότερη.

§12.7. Το φαινόμενο της **κανονικής "έλξης του αναφορικού" ως προς την πτώση** πρωτοπαρουσιάζεται ήδη στον Όμηρο, και μάλιστα σε δύο τύπους:

• **Ο πρώτος** περιλαμβάνει αναφορικές προτάσεις που εισάγονται με το **οἷος** και δεν έχουν ρήμα. Σε τέτοιες περιπτώσεις η αναφορική αντωνυμία δεν εκφέρεται στον τύπο που απαιτεί η "εσωτερική" σύνταξη της εξαρτημένης αναφορικής πρότασης, αλλά στην πτώση της λέξης της κύριας πρότασης, στην οποία αναφέρεται και την οποία προσδιορίζει, π.χ.:

ΟΜ Ιλ 1.262-263 οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι, οἷον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε || γιατί ποτέ μέχρι τώρα δεν είδα τέτοιους άνδρες ούτε πρόκειται να δω, όπως τον Πειρίθοο και τον Δρύαντα.

Εδώ το οἷος "έλκεται" ως προς την πτώση από το ουσιαστικό στο οποίο αναφέρεται (άνερας) και εξομοιώνεται προς αυτό, έτσι ώστε αντί οἷος Πειρίθοός τε Δρύας τε ἦσαν εμφανίζεται το οἷον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε. Η εξομοίωση οφείλεται εδώ στην απουσία του ρήματος, το οποίο αν υπήρχε θα προέβαλε, κατά κάποιον τρόπο, αντίσταση στην "έλξη" εκ μέρους του άνερας. Το ρήμα όμως λείπει, και αντί των ονομαστικών οἷος Πειρίθοός τε Δρύας τε που δεν υποστηρίζονται από κανένα ρήμα χρησιμοποιείται, υπό την πίεση του άνερας, η αιτιατική.

• **Ο δεύτερος τύπος** της έλξης του αναφορικού στον Όμηρο είναι ο κύριος και ο πιο συχνός στην μεθομηρική ΑΕ:

ΟΜ Ιλ 5.265-268 τῆς [...] γενεῆς, ἧς Τρωΐ περ εὐρύοπα Ζεὺς δῶχ' υἷος ποιήν Γανυμήδεος, [...] τῆς γενεῆς ἔκλεπεν ἀναξ ἀνδρῶν Ἀγχίσης απ' τη γενιά κρατούν, την οποία χάρισε ο Δίας που βλέπει μακριά στον Τρώα, αντάλλαγμα για τον γιο του Γανυμήδη, απ' αυτή τη γενιά τα έκλεψε ο αρχηγός των ανδρῶν Αγχίσης.

Στο χωρίο αυτό, που θεωρείται το αρχαιότερο □ και το μόνο ομηρικό□ παράδειγμα έλξης του αναφορικού στην ΑΕ, η εξαρτημένη αναφορική πρόταση εκφέρεται σε γενική, επειδή περιβάλλεται από τη διπλή γενική

γενεῆς, στην οποία και αναφέρεται το ἦς.

§12.8. Δύο κυρίως είναι οι συνθήκες, οι οποίες πρέπει να πληρούνται για να εμφανιστεί το υπό συζήτηση φαινόμενο:

- Σε ἔλξη υπόκειται, πρώτον, συνήθως εκείνη **η αναφορική αντωνυμία που υπό κανονικές συνθήκες θα εκφερόταν σε αιτιατική**. Η πτώση αυτή παρουσιάζεται ως η πιο ευάλωτη στην ἔλξη επειδή είναι, σε σύγκριση με τις άλλες, η πιο γενική ως προς τη σημασία της και εκφράζει την πιο αόριστη σχέση. Με την ἔλξη η αιτιατική μετατρέπεται σε μια από τις πλάγιες πτώσεις, δηλαδή σε γενική ή δοτική, ποτέ όμως σε ονομαστική.

- Για να συμβεί η ἔλξη πρέπει, δεύτερον, **η κύρια πρόταση να απαιτεί ως συμπλήρωμά της την εξαρτημένη αναφορική πρόταση**, η σχέση μεταξύ των δύο να είναι δηλαδή πολύ στενή και εσωτερική, έτσι ώστε να τείνουν να σχηματίσουν μία ενιαία έννοια• κατά κανόνα η εξαρτημένη αναφορική πρόταση που υπόκειται σε ἔλξη έχει τον χαρακτήρα επιθετικού προσδιορισμού, ο οποίος "ενσωματώνεται", κατά κάποιον τρόπο, στην έννοια του ουσιαστικού που προσδιορίζει.

Παραδείγματα:

ΗΡΟΔ 1.29 Σόλων [...] Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα, κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μὴ τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῆ ἴσσαι τῶν ἔθετο [= τῶν νόμων τῶν θεθεμένων] || ο Σόλων μετά τους νόμους που έβαλε στους Αθηναίους, επειδή του το είχαν ζητήσει, αποδήμησε για δέκα χρόνια, με την πρόθεση να γνωρίσει τον κόσμο, και γιατί ήθελε βέβαια να μην αναγκαστεί να ακυρώσει κάποιον από τους νόμους που έβαλε.

ΘΟΥΚ 7.21.1 ἐν δὲ τῇ Σικελίᾳ ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτου τοῦ ἦρος καὶ ὁ Γύλιππος ἦκεν ἐς τὰς Συρακούσας, ἄγων ἀπὸ τῶν πόλεων ὧν ἔπεισε [= τῶν πεισθεισῶν] στρατιὰν ὅσῃν ἕκασταχόθεν πλείστην ἐδύνατο || στην Σικελία κατά την ίδια περίπου περίοδο εκείνης της άνοιξης επέστρεψε και ο Γύλιππος στις Συρακούσες, φέρνοντας μαζί του από τις πόλεις που κατάφερε να πείσει όσους στρατιώτες μπορούσε να συγκεντρώσει από την κάθε μια.

ΞΕΝ ΚΑναβ 1.7.3 ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε [= τῆς κερκτημένης ἐλευθερίας] || κοιτάξτε να φανείτε άξιοι της ελευθερίας που έχετε κτήμα σας.

ΠΛ Φαιδ 70a εἶπερ [ἡ ψυχὴ] εἶη [...] ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν ὧν σὺ νυνδὴ διήλθες πολλὴ ἂν ἐλπίς εἶη καὶ καλὴ, ὃ Σώκρατες, ὡς ἀληθῆ ἔστιν ἃ σὺ λέγεις || αν βέβαια η ψυχή υπάρχει απαλλαγμένη από αυτά τα κακά που περιέγραψες προηγουμένως, τότε θα υπήρχαν πολλές και ωραίες ελπίδες, Σωκράτη, ότι όσα λες είναι αληθινά.

ΙΣΟΚΡ 4.113 αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μῆσιν ἀκρίτους ἀποκτείναντες ὧν ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἀπάσης ἔκρινεν || αυτοί που σε διάστημα τριών μηνών σκότωσαν χωρίς δίκη περισσότερους από όσους δίκασε η πολιτεία μας σε όλο το διάστημα που ασκούσε την εξουσία.

ΔΗΜ 37.2 ὑπόλοιπόν ἐστι παρ' ὑμῖν, ὃ ἄνδρες δικασταί, ἐπιδείξανθ' ὡς οὐδ' ὅτιοῦν ἀδικῶ, καὶ μάρτυρας ὧν ἂν λέγω παρασχόμενον, πειρᾶσθαι σφῶζιν ἐμαυτόν || δεν μένει τίποτα άλλο, δικαστές, παρά να αποδείξω σε σας ότι δεν έχω διαπράξει οποιοδήποτε αδίκημα, να φέρω μάρτυρες για όσα υποστηρίζω, και να προσπαθήσω να σώσω τον εαυτό μου.

§12.9. Σπανιότερα είναι τα παραδείγματα με ἔλξη, στα οποία η σχέση της αναφορικής αντωνυμίας με τον όρο που προσδιορίζει δεν εμφανίζεται τόσο στενή. Το παράδειγμα που ακολουθεί είναι αξιοσημείωτο και

επειδή πρόκειται για έλξη του εκφερόμενου σε αιτιατική υποκειμένου του απαρεμφάτου (ενώ συνήθως έλκεται το αντικείμενο του ρήματος της αναφορικής πρότασης):

ΛΥΣ 12.27 τίνα γάρ εἰκός ἦν ἦττον ταῦτα ὑπηρετῆσαι ἢ τὸν ἀντειπόντα οἷς ἐκεῖνοι ἐβούλοντο πραχθῆναι; [αντί: τούτοις, ἃ ἐβούλοντο πραχθῆναι] ποιος ἦταν λιγότερο πιθανό να εκτελέσει τις εντολές παρά εκείνος που πρόβαλε αντιρρήσεις σε εκείνα τα οποία σχεδίαζαν να κάνουν οι Τριάντα;

§12.10. **Έλξη** του αναφορικού εμφανίζεται και **σε ελλειπτικές προτάσεις**:

ΣΟΦ Φιλ 1227 ἔπραξας ἔργον ποῖον ὧν οὐ σοι πρόπον; [αντί: τούτων, ἃ οὐ σοι πρᾶξιαι πρόπον ἢ: ἐκείνων ἃ πρᾶξιαι οὐκ ἦν σοι πρόπον] || ποια πράξη έκανε που δεν σου ταίριαζε να κάνεις;

ΞΕΝ Απομν 4.1.4 τῶν ἀνθρώπων τοὺς [...] ἐξεργαστικωτάτους ὧν ἂν ἐπιχειρῶσι, παιδευθέντας μὲν καὶ μαθόντας, ἃ δεῖ πράττειν, ἀρίστους καὶ ὠφελιμοτάτους γίνεσθαι [αντί: τούτων, ἃ ἂν ἐξεργάζεσθαι ἐγχειρῶσι] || εκείνοι από τους ανθρώπους που είναι οι πιο ικανοί να πραγματοποιούν εκείνα με τα οποία ενδεχομένως θα καταπιάνονταν, αν εκπαιδευθούν και μάθουν όσα πρέπει να πράττουν θα γίνουν οι πιο καλοί και οι πιο χρήσιμοι.

ΞΕΝ Π.ι.π 1.2 ὥσπερ οἰκίας οὐδὲν ὄφελος ἂν εἴη, εἰ τὰ ἄνω πάνυ καλὰ ἔχοι μὴ ὑποκειμένων οἴων δεῖ θεμελίων [αντί: οἷα δεῖ ὑποκεῖσθαι] ὅπως ακριβώς ένα σπίτι θα ήταν ανώφελο, αν το πάνω μέρος φαινόταν καλό ενώ τα θεμέλια δεν στηρίζονταν ὅπως πρέπει [και εδώ, ὅπως στο προηγούμενο παράδειγμα από τον Λυσία, υπάρχει έλξη του υποκειμένου του απαρεμφάτου].

§12.11. **Έλξη** συμβαίνει ακόμη και **όταν στην κύρια πρόταση υπάρχει**, αντί ουσιαστικού, μια **δεικτική αντωνυμία**, η οποία, ωστόσο, όταν δεν δηλώνει έμφαση αποσιωπάται:

ΞΕΝ ΚΑναβ 3.1.45 ἐπαινώ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις [αντί: ἐπὶ τούτοις, ἃ λέγεις] || σε επαινῶ γι' αυτά που λές και πράττεις.

ΠΛ Απολ 22c οὗτοι [οἱ χρησιμφοδοί] λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασι δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι [αντί: οὐδὲν τούτων, ἃ λέγουσιν] || αυτοί λένε πολλά και ωραία πράγματα, δεν καταλαβαίνουν όμως τίποτα από όσα λένε.

§12.12. Αρκετές φορές εμφανίζεται η **έλξη και σε αντωνυμίες που συνοδεύονται από πρόθεση**, η οποία επαναλαμβάνεται στην εξαρτημένη πρόταση:

ΘΟΥΚ 3.64.2 καὶ νῦν ἀξιοῦτε, ἀφ' ὧν δι' ἑτέρους ἐγένεσθε ἀγαθοί, ἀπὸ τούτων ὠφελεῖσθαι || και τώρα έχετε την απαίτηση να επωφεληθείτε από εκείνα τα κατορθώματα τα οποία κάνατε για χάρη των γειτόνων σας.

ΔΗΜ 8.23 οἱ γὰρ ἤδη τοσαύτην ἐξουσίαν τοῖς αἰτιᾶσθαι καὶ διαβάλλειν βουλομένοις διδόντες, ὥστε καὶ περὶ ὧν φασὶ μέλλειν αὐτὸν ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων προκατηγορούντων ἀκροᾶσθαι, □ τί ἂν τις λέγοι; [αντί: ἃ ἂν φασὶ κ.λπ.] || γιατί όταν δίνετε τόση κίόλας εξουσία σε όσους θέλουν να κατηγορούν και να διαβάλλουν, ώστε να τους ακούτε και γι' αυτά που λένε ότι σχεδιάζει ο Διοπίθης να κάνει και γι' αυτά ακόμη, προκαταβολικά, να τον καταγγέλλουν, □ τι να πει κανείς;

Σε αρκετές περιπτώσεις, μολονότι η εξαρτημένη αναφορική πρόταση ισοδυναμεί με έναν επιθετικό προσδιορισμό, βρίσκεται δηλαδή σε στενή σχέση με τη λέξη στην οποία αποδίδεται, δεν υπάρχει έλξη, π.χ.:

ΕΥΡ Ορ 1078-1079 γάμων δὲ τῆς μὲν δυσπότμου τῆσδ' ἐσφάλης, ἦν σοι κατηγγύησ' ἑταιρίαν σέβων || δεν κατάφερες να παντρευτείς τη δύστυχη την αδελφή μου, που στην υποσχέθηκα εκτιμώντας τη φιλία σου.

ΘΟΥΚ 2.70.4 καὶ τὸ δεύτερο ἔτος ἐτελεύτα τῷ πολέμῳ τῷδε ὃν Θουκυδίδης ξυνέγραψεν ἢ καὶ ἐκλείσει ο δεῦτερος χρόνος του πολέμου αυτού που τον εξιστορεῖ ο Θουκυδίδης.

ΞΕΝ ΚΑναβ 4.7.17 ὥστε μηδὲν λαμβάνει αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήνεσιν ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον ἢ ἔτσι οἱ Ἕλληνες δεν μπορούσαν να πάρουν τίποτα ἀπὸ αὐτὴ τὴ χώρα, ἀλλὰ τρέφονταν ἀπὸ τα ζῶα που είχαν ἀρπάξει ἀπὸ τὴ χώρα των Ταόχων.

ΠΛ Φαιδρ 262c βούλει οὖν, ἐν τῷ Λυσίου λόγῳ, ὃν φέρεις, καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς εἶπομεν ἰδεῖν τι ὧν φαμὲν ἄτεχνόν τε καὶ ἔντεχνον εἶναι; ἢ θέλεις λοιπὸν να δοῦμε στο λόγο του Λυσία που κρατᾶς καὶ σε αὐτὸν που ἐκφώνησα ἐγὼ τί ἀπὸ ὅσα εἶπαμε εἶναι καμωμένο με τέχνη καὶ τί χωρὶς τέχνη;

ΙΣΟΚΡ 6.89 πολὺ γὰρ κρεῖττον ἐν ταῖς δόξαις αἷς ἔχομεν τελευτῆσαι τὸν βίον μᾶλλον ἢ ζῆν ἐν ταῖς ἀτιμίαις, ἃς ληψόμεθα ποιήσαντες ἃ προσάπτουσι ἡμῖν ἢ διότι εἶναι προτιμότερο να τελειώσει ἡ ζωὴ μας με τὴ δόξα που ἔχουμε παρὰ να ζοῦμε μέσα στην περιφρόνηση που θα μας βαραίνει ἀν ἐκτελέσουμε αὐτὰ που μας διατάζουν.

§12.13. Σε πολὺ σπάνιες περιπτώσεις **ἐλξη υφίστανται καὶ ἡ ονομαστικὴ καὶ ἡ γενικὴ** τῆς αναφορικῆς ἀντωνυμίας:

ΘΟΥΚ 7.67.3 ἐν ὀλίγῳ γὰρ πολλαὶ [νῆες] ἀργότεραι μὲν ἐς τὸ δρᾶν τι ὧν βούλονται ἔσσονται, ῥᾶσαι δὲ ἐς τὸ βλάπτεσθαι ἀφ' ὧν ἡμῖν παρεσκευάσται [ἀντί: τούτων, ἃ ἡμῖν κ.λπ.] ἢ γιατί τα πολλὰ πλοῖα στον μικρὸ χώρο θα εἶναι πιο ἀργοκίνητα για τους ἐλιγμούς που θέλουν, καὶ πιο εὐκόλα να προσβληθοῦν με τα μέσα που ἔχουμε ἐτοιμάσει.

ΠΛ Πρωτ 361e περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς δὴ εἶρηκα ὅτι ὧν ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἄγαμαι σέ [ἀντί: τούτων οἷς ἐντυγχάνω] ἢ τὸ ἔχω πει ἤδη σε πολλοὺς ὅτι σε θαυμάζω πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅλους ὅσους συναντῶ.

ΑΙΣΧΙΝ 2.117 παρ' ὧν βοηθεῖς οὐκ ἀπολήψη χάριν [ἀντί: παρὰ τούτων, οἷς] ἀπὸ αὐτοῦ που βοηθᾶς δεν πρόκειται να δεχτεῖς ευγνωμοσύνη.

§12.14. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις **το φαινόμενο τῆς ἐλξης** παρουσιάζεται, ἐκτὸς ἀπὸ τους πτωτικὸς τύπους των αναφορικῶν ἀντωνυμιῶν, καὶ σε ἐκεῖνα τα **αναφορικὰ ἐπιρρήματα** που συγγενεῦουν ὡς πρὸς τὴ σημασία τους με τις πτώσεις:

ΣΟΦ Τρ 701-702 ἐκδὲ γῆς ὅθεν προῦκειτ' ἀναζέουσι θρομβώδεις ἀφροὶ [ἀντί: οὔ ἢ ὅπου] ἢ ἀπὸ τῆς γῆς ὅπου κείτονταν, ἀναδύονται θρόμβοι ἀφροῦ.

Το ὅθεν (= "ἀπὸ ὅπου") χρησιμοποιεῖται ἐδῶ ἐπειδὴ ἐλκεται ἀπὸ τὸ ἐκ γῆς καὶ τὴν κατεύθυνση τῆς κίνησης που προδιαγράφει αὐτὴ ἡ ἐκφραση. Πρβ. ἐπίσης:

ΘΟΥΚ 1.89.3 Ἀθηναίων δὲ τὸ κοινόν, ἐπειδὴ αὐτοῖς οἱ βάρβαροι ἐκ τῆς χώρας ἀπῆλθον, διεκομίζοντο εὐθύς [ἐνν.: ἐντεῦθεν] ὅθεν ὑπεξέθεντο παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν περιοῦσαν κατασκευὴν [ἀντί: οἱ ὑπεξέθεντο κ.λπ.] ἢ ο λαὸς τῆς Αθήνας, ἀμέσως μόλις ἐφυγαν οἱ βάρβαροι ἀπὸ τῆς χώρας τους, μετέφεραν ἀπὸ τα μέρη ὅπου τα εἶχαν στείλει τα παιδιά καὶ τις γυναῖκες τους καθὼς καὶ ὅλα τα πράγματα που εἶχαν περισώσει.

ΠΛ Πολιτ 263c τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὁπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. οἶμαι μὲν γὰρ μάλιστα, ὅθεν ἐρωτηθεῖς σὺ τὴν ἀγγελαιοτροφίαν ὅπῃ διαιρετέον εἶπες [...] δὴ εἶναι ζῶν γένη [ἀντί: ἐκεῖθεν, οὔ ... εἶπες] ἢ ἀπὸ ποῦ μας ὁδήγησε ἡ παρέκβαση σε αὐτὸ τὸ σημείο • νομίζω πως βρισκόμασταν ἐκεῖ, ὅπου ἐσὺ ὅταν ρωτήθηκες πως πρέπει να διαιρέσουμε τὴν ἀγελαδοτροφία, εἶπες ὅτι δύο εἶναι τα γένη των ἐμβίων ὄντων.

§12.15. Σε μια **ιδιότυπη έλξη** υπόκειται η αναφορική αντωνυμία οἷος (καθώς και οι ὅσος, ἡλίκος, ὅποιοισιούσιν, ὀπόσος, δῆ, ὅστις, ὅστις δῆ, ὅστισούσιν, ὀποιοσοῦν, ὀπότερος, ὀποτεροσοῦν). Η έλξη αυτή παρουσιάζεται όταν στην εξαρτημένη αναφορική πρόταση αποσιωπάται το ρήμα, καθώς τότε τα προαναφερθέντα αναφορικά παρατίθενται δίπλα στο υποκείμενο της πρότασης και εκφέρονται στην πτώση του ουσιαστικού που προσδιορίζουν. π.χ.:

ΘΟΥΚ 7.21.3 καὶ πρὸς ἄνδρας τολμηροῦς, οἷους καὶ Ἀθηναίους, τοὺς ἀντιτολμῶντας χαλεπωτάτους ἂν [αὐτοῖς] φαίνεσθαι [αντί: οἷοι Ἀθηναῖοι εἰσιν] ἢ και σε ἄντρες τολμηροῦς, ὅπως εἶναι οἱ Αθηναῖοι, ὅσοι τολμοῦσαν να αντιπαραταχθούν θα τους φαίνονταν πολὺ επίφοβοι.

ΞΕΝ Απομν 2.9.3 οὐχ ὄρας ὅτι πολλῶ ἥδιόν ἐστι χαριζόμενον οἷω σοὶ ἀνδρὶ ἢ ἀπεχθόμενον ὠφελείσθαι; [αντί: τοιοῦτῳ ἀνδρὶ, οἷος σὺ εἶ] δεν βλέπεις ὅτι εἶναι πολὺπιο ευχάριστο να ωφελείσαι ευεργετώντας ἕναν ἄντρα σαν εσένα παρά να του εἶσαι ἀπεχθής;

ΠΛ Συμπ 220b καὶ ποτε ὄντος πάγου οἷου δεινοτάτου [αντί: τοιοῦτου, οἷός ἐστι δεινότατος] ἢ ἰδίως κάποτε που εἶχε πολὺ διαπεραστική παγωνιά.

Οι περιπτώσεις ὅπου δεν συμβαίνει αυτή η έλξη και η πρόταση εμφανίζεται πλήρης εἶναι σπάνιες, π. χ.:

ΞΕΝ ΚΠαιδ 6.1.45 εὖ οἶδ' ὅτι ἄσμενος ἂν πρὸς ἄνδρα οἷος σὺ εἶ ἀπαλλαγείη ἢ ξέρω καλά ὅτι με ευχαρίστηση θα τον εγκαταλείψει και θα έρθει σε ἕναν ἄνδρα σαν εσένα.

§12.16. Στην πρώτη και κύρια, στην "κανονική" δηλαδή μορφή έλξης, ὅπως αναπτύχθηκε προηγουμένως, η αναφορική αντωνυμία εξομοιώνεται ως προς την πτώση προς τη λέξη που προσδιορίζει. Κατά τη λεγόμενη "**αντίστροφη έλξη**" συμβαίνει, ὅπως υποδηλώνει και το ὄνομά της, το αντίθετο: η λέξη που προσδιορίζεται από αυτήν εξομοιώνεται ως προς την πτώση προς την αναφορική αντωνυμία.

§12.17. Η δεύτερη αυτή μορφή έλξης δεν εἶναι τόσο συχνή ὅσο η πρώτη και **ὄρος για να συμβεί** εἶναι το εξής: Η αναφορική πρόταση ακολουθεί ὑστερα από την εκφορά ενός μόνο τμήματος της ανολοκλήρωτης ἀκόμη κύριας πρότασης, από το ὁποῖο δεν προδιαγράφονται τα συντακτικά συμφραζόμενα στα ὁποῖα πρόκειται να ενσωματωθεί. Η προσωρινή αυτή συντακτική ἀπροσδιοριστία του τμήματος εκείνου της κύριας πρότασης, το ὁποῖο προηγείται της παρεμβλλόμενης εξαρτημένης αναφορικής πρότασης, προκαλεί την εξομοίωση του ὄρου της κύριας πρότασης προς την αναφορική αντωνυμία.

Η αντίστροφη έλξη εμφανίζεται συνήθως στις περιπτώσεις εκείνες, κατά τις ὁποῖες το ουσιαστικό της κύριας πρότασης που έλκεται από το αναφορικό θα εκφερόταν, αν δεν υπήρχε έλξη, σε ονομαστική ἢ αιτιατική. Και αυτή η μορφή έλξης παρουσιάζεται ἤδη στον Όμηρο:

ΟΜ Ιλ 14.75-75 νῆες ὅσαι πρῶται εἰρύονται ἄγχι θαλάσσης, ἔλκωμεν [αντί: νῆας] τα πλοία, ὅσα ανασύρθηκαν πρῶτα στη στεριά δίπλα στη θάλασσα, να τα σύρουμε στο νερό.

ΣΟΦ ΟΤ 449-451 τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὃν πάλαι ζητεῖς ἀπειλῶν κἀνακηρύσσειν φόνον τὸν Λαίειον, οὗτός ἐστιν ἐνθάδε [αντί: ὁ ἀνήρ] ἢ αὐτός ο ἄνθρωπος που τον αναζητάς από καιρό και τον ἀπειλεῖς διαλαλώντας τον φόνο του Λαῖου □ αὐτός λοιπόν εἶναι ἐδῶ.

ΗΡΟΔ 2.106 τὰς δὲ στήλας τὰς ἴστας κατὰ τὰς χώρας ὃ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεῶσαι [αντί: αἱ στήλαι] ἢ ὅσο για τις στήλες που ἔστηνε ο βασιλιάς της Αιγύπτου Σέσωστρις στους διάφορους τόπους, οι πιο πολλές δεν φαίνεται να σώζονται πια.

ΞΕΝ ΚΑναβ 3.1.6 ἀνεῖλεν αὐτῶ ὃ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν [αντί: θεοῦς] ἢ του χρησιμοδότησε ο Απόλλων

σε ποιους θεούς έπρεπε να προσφέρει θυσίες.

ΞΕΝ ΚΑναβ 5.5.19 Κοτυωρίτας δέ, οὖς ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐτοὶ αἴτιοι εἰσιν [αντί: Κοτυωρίται] ἢ ὅσο για τους Κοτυωρίτες, για τους οποίους λέτε ότι είναι υπήκοοί σας, αν πήραμε κάτι από αυτούς, φταίνει οι ίδιοι.

ΓΣΟΚΡ 6.48 πολιτείαν οἶαν εἶναι χρή, παρὰ μόνοις ἡμῖν ἔστιν [αντί: πολιτεία] πολίτευμα τέτοιο, ὅπως πρέπει να έχουν οι άνθρωποι, υπάρχει μόνο σε εμάς.

§12.18. Πολύ συνηθισμένη είναι η **αντίστροφη έλξη** στην περίπτωση του **οὐδεις ὄστις** (σπάνια **ὄς**) **οὐ** όταν παραλείπεται το **ἔστι**:

ΠΛ Μεν 70c αὐτὸς παρέχων αὐτὸν ἔρωτᾶν τῶν Ἑλλήνων τῶ βουλομένῳ ὅτι ἂν τις βούληται, καὶ οὐδενὶ ὄτῳ οὐκ ἀποκρινόμενος ἢ ἔθετε ο ἴδιος τον εαυτό του στη διάθεση κάθε Έλληνα που το επιθυμούσε να τον ρωτήσουν ὅ,τι ἤθελαν, και δεν υπήρχε κανένας στον οποίον να μην απαντούσε.

ΠΛ Πρωτ 317c οὐδενὸς ὄτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατὴρ εἶην δεν υπάρχει κανένας ανάμεσά σας, του οποίου δεν θα μπορούσα να ἤμουν πατέρας.

ΔΗΜ 18.200 εἰ γὰρ ταῦτα προεἶτο ἀκονιτί, περὶ ὧν οὐδένα κίνδυνον ὄντιν' οὐχ ὑπέμειναν οἱ πρόγονοι, τις οὐχὶ κατέπτυσεν ἂν σοῦ; ἢ γιατί αν τα εγκατάλειπε χωρίς αγώνα αυτά, για τα οποία δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος που να μην τον υπέμειναν οι πρόγονοι, ποιος δεν θα σε έφτυνε κατάμουτρα;

Εδώ ανήκουν και οι φράσεις **θαυμαστός ὄσος, θαυμαστοῦ ὄσου, θαυμασίως ὄς** κ.λπ. αντί του θαυμαστόν ἔστιν, ὄσος, ὄσου, θαυμάσιόν ἔστιν, ὄς κ.λπ.:

ΠΛ Πολ 350c-d ὁ Θρασύμαχος ὠμολόγησε πάντα ταῦτα[...] οὐχ ῥαδίως, ἀλλ' ἐλκόμενος καὶ μόγις, μετὰ ἰδρῶτος θαυμαστοῦ ὄσου, ἅτε και θέρους ὄντος [αντί: θαυμαστόν ἔστι, μεθ' ὄσου] ἢ ο Θρασύμαχος τα ομολόγησε ὅλα αυτά ὄχι ἔτσι εύκολα, αλλά με δυσκολία και συρόμενος, χύνοντας ποτάμι τον ιδρώτα, γιατί είναι και καλοκαίρι.

ΠΛ Πολ 331a εὐ ὄν λέγει θαυμαστῶς ὄς σφόδρα [αντί: θαυμαστόν ἔστι, ὄς] καλά τα λέει, με πολύ αξιοθαύμαστο τρόπο.

ΠΛ Συμπ 220b εἴ τις ἐξῆιοι, ἡμφιεσμένων τε θαυμαστὰ δὴ ὄσα [αντί: θαυμαστόν ἦν, ὄσα ἡμφιεσμένοι ἐξῆισαν] ἢ αν έβγαινε κανείς έξω, φορούσαν ὄλοι περιεργα χοντρά [ἦ: ένα σωρό πρόσθετα] ρούχα.

ΠΛ Γοργ 471a [Ἀρχέλαος] θαυμασίως ὄς ἄθλιος γέγονεν [αντί: θαυμάσιόν ἔστι, ὄς ἄθλιος γέγονε] ἢ έγινε με πολύ παράξενο τρόπο δυστυχισμένος.

§12.19. Σε μεμονωμένες περιπτώσεις η **αντίστροφη έλξη** εμφανίζεται και σε συνάρτηση με **τοπικά επιρρήματα**, π.χ.:

ΣΟΦ ΟΚ 1224-1227 μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον• τὸ δ' ἐπεὶ φανῆ, βῆναι κεῖσ' ὀπόθεν περ ἦκει πολὺ δεῦτερον ὄς τάχιστα ἢ το καλύτερο από ὄλα είναι να μην γεννηθεῖ κανείς• αλλά αφού γεννηθεῖ, δεύτερο καλό είναι να πάει το γρηγορότερο εκεί, από ὄπου ἦρθε.

Το κείθεν τίθεται στην προηγούμενη πρόταση διότι έλκεται από το ὄθεν• κανονικά θα έπρεπε να υπάρχει εδώ το ἐκείσε αφού προηγείται ένα ρήμα (βῆναι), το οποίο απαιτεῖ μιαν έκφραση που να απαντά στο ερώτημα "προς τα που;". Άλλο παράδειγμα:

ΠΛ Κριτ 45b-c πολλαχού γάρ και ἄλλοσε ὅποι ἂν ἀφίκη, ἀγαπήσουσί σε [αντί: ἀλλαχού, ὅποι] ἢ σε πολλά ἄλλα μέρη, ὅπου κι αν πας, θα σε υποδεχτούν φιλικά.

§12.20. **Η θέση του αναφορικού** ("έλιξη του αναφορικού ως προς τη θέση", "μετάθεση" ή "μετατόπιση"): Εκτός από την προηγούμενη, "πτωτική έλιξη", στην ΑΕ απαντάται και το φαινόμενο της "έλιξης του αναφορικού ως προς τη θέση" του. Συχνά, δηλαδή, παρατηρείται, λ.χ., η μετατόπιση ή μετάθεση του συσχετικού με την αναφορική αντωνυμία ουσιαστικού από την κύρια στην εξαρτημένη αναφορική πρόταση. Αυτή η μορφή έλιξης είναι ένα ακόμη μέσο για να δηλωθεί η στενή σχέση της αναφορικής με την κύρια πρόταση ή με έναν ὄρο της τελευταίας. Ενώ όμως μέσω της "πτωτικής" έλιξης η σχέση αυτή παρουσιάζεται ως "συνένωση" και "συγχώνευση" της αναφορικής και της κύριας πρότασης σε μία έννοια, με τον υπό συζήτηση τύπο έλιξης αναφορική και κύρια πρόταση συμπλέκονται υπό τη μορφή του αναγκαίου καθορισμού της μιας από την άλλη.

Οι εξαρτημένες αναφορικές προτάσεις αντιστοιχούν, όπως ήδη αναφέρθηκε, στα επίθετα, τα οποία ως επιθετικοί προσδιορισμοί πολύ συχνά ακολουθούν το ουσιαστικό που προσδιορίζουν, όπως π.χ.:

ΞΕΝ ΚΠαιδ 4.6.9 ἔστι μοι θυγάτηρ παρθένος ἀγαπητή γάμου ἤδη ὠραία ἢ ἔχω κόρη παρθένα μονάκριβη σε ηλικία γάμου.

Λογικά η θέση της αναφορικής πρότασης είναι, όπως και του επιθετικού προσδιορισμού, μετά το ουσιαστικό στο οποίο αναφέρεται και το οποίο προσδιορίζει. Η εξαρτημένη πρόταση έχει στην περίπτωση αυτή τη σημασία και τη λειτουργία ενός επιθέτου, π.χ.:

ΞΕΝ ΚΑναβ 1.1.2 Κύρον μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε τὸν Κύρο ἔστειλε [ὁ Δαρείος ἀνθρώπους] και τὸν προσκάλεσε ἀπὸ τὴν ἐπαρχία, σὴν ὁποία τὸν εἶχε διορίσει σατράπην.

Όπως όμως μπορεί να συμβαίνει και στο συνημμένο με ένα ουσιαστικό επίθετο, έτσι και στη σχέση κύριας και εξαρτημένης αναφορικής πρότασης ενδέχεται να υπάρξει ανακατανομή του βάρους και της έμφασης, έτσι ώστε φορέας της "ουσιαστικής" σημασίας να είναι η εξαρτημένη αναφορική και όχι η κύρια πρόταση. Στην περίπτωση αυτή αντιστρέφονται οι λειτουργίες: η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση λειτουργεί ως "ουσιαστικό" και η κύρια επιθετικά, ως "επίθετο". Την αντιστροφή αυτήν η ΑΕ την δηλώνει "μεταθέτοντας" ή "μετατοπίζοντας" το ουσιαστικό της κύριας πρότασης, στο οποίο αναφέρεται η αναφορική, σε αυτήν την τελευταία και υποτάσσοντάς το στη σύνταξη του ρήματος της εξαρτημένης πρότασης. Το ουσιαστικό παραμένει κατά την "μετάθεση" ή "μετατόπιση" αυτή, όπως αποκαλείται το υπό συζήτηση φαινόμενο, χωρίς άρθρο. Παραδείγματα:

ΣΟΦ Αντ 1156-1157 οὐκ ἔσθ' ὁποῖον στάντ' ἂν ἀνθρώπου βίον οὔτ' αἰνέσαιμ' ἂν οὔτε μεμψάιμην ποτέ [αντί: οὐκ ἔστιν τοιοῦτος ἀνθρώπου βίος, ὁποῖον κ.λπ.] ἢ δὲν ὑπάρχει καμιά ἀνθρώπινη ζωή, ὁποία και αν είναι η κατάσταση της, που θα μπορούσα να την εξυμνήσω ή να την επικρίνω.

ΣΟΦ Ηλ 809-810 ἀποσπάσας γάρ τῆς ἐμῆς οἴχη φρενὸς αἶ μοι μόναι παρῆσαν ἐλπίδων ἔτι [αντί: τὰς ἐλπίδας ἢ ἐκείνας τῶν ἐλπίδων, αἶ μοι μόναι κ.λπ.] ἢ γιατί ἐφυγες και ξερίζωσες ἀπὸ μέσα μου τις μόνες ἐλπίδες που μου ἀπόμεναν πια.

ΕΥΡ Πιπ 388-390 ταῦτ' οὖν ἐπειδὴ τυγχάνω φρονουῶσ' ἐγὼ οὐκ ἔσθ' ὁποῖω φαρμάκω διαφθερεῖν ἔμελλον, ὥστε τοῦμπαλιν πεσεῖν φρενῶν [αντί: οὐκ ἔστι φάρμακον, ὁποῖω κ.λπ.] ἢ ἀφού λοιπόν αυτά είναι ὅσα πιστεύω δὲν ὑπάρχει γιατρικό που να μπορεί να μου τα διώξει ὥστε να μου ἀλλάξει τα μυαλά.

ΕΥΡ Ανδρ 91-93 χῶρει νῦν • ἡμεῖς δ', οἷσπερ ἐγκείμεσθ' ἀεὶ θρήνοισι καὶ γόοισι καὶ δακρύμασι, πρὸς αἰθέρ' ἐκτενοῦμεν [αντί: ἡμεῖς δὲ θρήνους καὶ γόους και δακρύματα, οἷς ἐγκ. ἀεὶ, ἐκτενοῦμεν] ἢ πῆγαινε τώρα • ὅσο

για μένα τους θρήνους, τα κλάματα και τα δάκρυα που είμαι βουτηγμένη σε όλη μου τη ζωή θα τα φτάσω μέχρι τον αιθέρα.

ΘΟΥΚ 2.92.5 ἔστησαν οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον ὡς νενικηκότες τῆς τροπῆς, ἄς πρὸς τῇ γῆ διέφθειραν ναῦς [αντί: τροπαῖον ὡς νενικηκότες τῆς τροπῆς τῶν νεῶν, ἄς κ.λπ.] ἢ ἔστησαν και οι Πελοποννήσιοι μνημεῖο καθὼς βγήκαν νικητὲς κατὰ την καταδίωξη των πλοίων που κατέστρεψαν κοντὰ στην ακτή.

ΘΟΥΚ 6.30.1 τῶν μὲν οὖν ξυμμάχων τοῖς πλείστοις καὶ ταῖς σιταγωγοῖς ὀλκάσι και τοῖς πλοίοις και ὅση ἄλλη παρασκευὴ ξυνείπετο πρότερον εἶρητο ἐς Κέρκυραν ξυλλέγεσθαι [αντί: καὶ τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ, ἦν ξυνείπετο κ.λπ.] ἢ στα περισσότερα καράβια των συμμάχων, και στα φορηγὰ που μετέφεραν σιτάρια και στα ἄλλα πλεούμενα και σε ὅλη την υπόλοιπη νηιοπομπή που ακολουθοῦσε, εἶχε δοθεῖ νωρίτερα η εντολή να συγκεντρωθῶν στην Κέρκυρα.

ΞΕΝ Απομν 1.1.1 ἀδικεῖ Σωκράτης οὖς μὲν ἢ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων [αντί: οὐ νομίζων θεοὺς, οὖς κ.λπ.] ἢ ο Σωκράτης διαπράττει ἀδικημα επειδὴ δεν πιστεύει στους θεοὺς που αποδέχεται η πόλη.

ΞΕΝ ΚΑναβ 1.9.14 οὖς ἐώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἔποιε ἦς κατεστρέφετο χώρας [αντί: τῆς χώρας, ἦν κτλ.] ἢ ὄσους ἀπὸ τους ἄνδρες του τους ἐβλεπε να εἶναι πρόθυμοι να ριποκινδυνεύσουν, αυτοὺς διόριζε ηγεμόνες στις χώρες που υπέτασσε.

ΞΕΝ Ελλ 4.1.23 [Ηριππίδας] ἐπορεύετο σὺν ἧ εἶχε δυνάμει [αντί: σὺν τῇ δυνάμει, ἦν εἶχε] ἢ ο Ηριππίδας ξεκίνησε με τη δύναμη που εἶχε.

ΠΛ Λαχ 188d τῷ ὄντι [ζῆν ἡρμοσμένος οὔ] αὐτὸς αὐτοῦ τὸν βίον σύμφωνον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα, ἀτεχνῶς δωριστὶ ἄλλ' οὐκ ἰαστί, οἶομαι δὲ οὐδὲ φρυγιστὶ οὐδὲ λυδιστὶ, ἀλλ' ἥπερ μόνῃ Ἑλληνικῇ ἐστὶν ἄρμονία [αντί: ἀλλὰ τῇ ἄρμονιᾳ, ἥπερ κ.λπ.] ἢ αὐτὸς ζει πραγματικὰ σε ἁρμονία, καθὼς εναρμονίζει στη ζωή του τα λόγια με τα ἔργα, σε ανεπιτήδευτα δωρική, ὄχι σε ιωνική κλίμακα, οὔτε σε φρυγική ἢ λυδική, θαρρῶ, ἀλλὰ σε εκείνη ακριβῶς που εἶναι η μόνη ελληνική.

ΠΛ Πρωτ 318d Ἴπποκράτης ὄδε Πρωταγόρα συγγεγόμενος, ἧ ἂν αὐτῷ ἡμέρα συγγένηται, βελτίων ἄπεισι γενόμενος [αντί: τῇ ἡμέρᾳ, ἧ κ.λπ.] ἢ τούτος ἐδὼ ο Ἴπποκράτης με το να συναναστρέφεται τον Πρωταγόρα, στην κάθε μέρα που θα τον συναναστρέφεται, θα φεύγει καλύτερος.

§12.21. Όταν το ουσιαστικό της κύριας πρότασης συνοδεύεται ἀπὸ ἕναν επιθετικό προσδιορισμὸ ἢ ἕναν προσδιορισμὸ σε γενική, τότε υπάρχουν **τα ἐξῆς ενδεχόμενα "μετατόπισης"**, ἀπὸ τα οποία προκύπτει ὅτι η λέξη και η ἔννοια που εἶναι φορέας της ἔμφασης ενσωματώνεται στην εξαρτημένη αναφορική πρόταση:

(α) Το ουσιαστικό μετατοπίζεται μαζί με το επίθετο στην εξαρτημένη αναφορική πρόταση, ἐνῶ η δεικτική αντωνυμία παραμένει στην κύρια:

ΟΜ Ιλ 19.326 ἠὲ [εἶ κεν πυθοίμην] τὸν δὲ Σκύρω μοι ἔνι τρέφεται φίλος υἱός, εἶ που ἔτι ζῶει γε Νεοπτόλεμος θεοειδής ἢ ἡ ἀκόμη [αν μάθαινα] γι' αὐτὸν που μου μεγαλώνει στη Σκύρο, τον ἴδιο μου το γιο, αν ζει ἀκόμη ο ὁμοιος με θεὸ στην ὄψη Νεοπτόλεμος.

ΔΗΜ 52.12 ὧν ἐγὼ ἠθέλον τούτῳ ταύτην ἦτις εἶη μεγίστη πίστις δοῦναι για τα οποία προσφέρθηκα να ορκιστῶ στον ἐνάγοντα με εκείνον που εἶναι ο πιο βαρὺς ὄρκος.

(β) Το ουσιαστικό παραμένει στην κύρια πρόταση, ἐνῶ στην αναφορική πρόταση μετατίθεται μόνο το επίθετο ἢ η επιθετική αντωνυμία:

ΟΜ Ιλ 6.452 οὔτε κασιγνήτων [τόσσον μέλει ἄλγος ὀπίσσω], οἳ κεν πολέες τε καὶ ἐσθλοὶ ἐν κονίησι πέσοιεν ὑπ' ἀνδράσι δυσμενέεσσιν ἢ οὔτε καὶ ο πόνος γὰρ τὰ ἀδελφία μου θὰ με στεναχωρήσει τόσο, που πολλὰ καὶ γενναῖα θὰ κυλιστοῦν στὴ σκόνῃ χτυπημένα ἀπὸ ἀντρες εχθρικοῦς.

ΘΟΥΚ 2.45.1 παισὶδ' αὖ ὅσοι τῶνδε πάρεστε ἢ ἀδελφοῖς ὄρω μέγαν τὸν ἀγῶνα ἢ γὰρ τὰ παιδιὰ ὁμῶς καὶ τὰ νεώτερα ἀδέρφια ὅσων παρευρίσκεστε ἐδῶ βλέπω μέγαλο τὸν ἀγῶνα.

ΘΟΥΚ 2.48.3 καὶ τὰς αἰτίας [λεγέτω] ἄστινας νομίζει τοσαύτης μεταβολῆς ἰκανὰς εἶναι δύνάμιν ἐς τὸ μεταστῆσαι σχεῖν ἢ καὶ ἀσ ἀναφέρει τὶς αἰτίες που νομίζει ὅτι εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυρὲς γὰρ νὰ προκαλέσουν τόσο μεγάλη μεταβολὴ ὥστε νὰ ἀποτρέψουν τὸν θάνατο.

ΘΟΥΚ 4.113.3 οἱ δὲ ἐς τὰς ναῦς, αἱ ἐφρουροῦν δὺο, καταφυγόντες διασώζονται ἢ ἄλλοι βρῖσκοντας καταφυγιο στὰ δὺο πλοῖα τους που φρουροῦσαν τὸ μέρος σῶθηκαν.

ΘΟΥΚ 7.43.3 καὶ προσβάντες τὸ τεῖχος ὃ ἦν αὐτόθι τῶν Συρακοσίων αἰροῦσι καὶ ἀνδρας τῶν φυλάκων ἀποκτείνουσιν ἢ καὶ ἀφ' οὗ ἀνέβηκαν κατέλαβαν τὸ οχυρῶμα τῶν Συρακοσίων που βρισκόταν ἐκεῖ καὶ σκότωσαν μερικοῦς ἀπὸ τους φρουροῦς.

(γ) Τὸ ἐπίθετο (ἢ ἡ μετοχή) διατηρεῖται στὴ κύρια πρόταση καὶ στὴν ἀναφορική πρόταση ἐνσωματώνεται μόνον τὸ οὐσιαστικό:

ΕΥΡ Ελ 306-307 Ἐλένη, τὸν ἐλθόνθ', ὅστις ἐστὶν ὁ ξένος, μὴ πάντ' ἀληθῆ δοξάσης εἰρηκέναι [ἀντί: τὸν ἐλθόντα ξένον, ὅστις ἐστὶ κ.λπ.] ἢ Ἐλένη, ὅποιος καὶ ἀν εἶναι ὁ ξένος που ἦρθε, μὴ τὰ θεωρήσεις ἀληθινὰ ὅλα ὅσα εἶπε.

ΞΕΝ ΚΑναβ 7.1.17 ἄλλοι δὲ οἱ ἐτύγγανον ἔνδον ὄντες τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὄρωσι τὰ ἐπὶ ταῖς πύλαις πράγματα, διακόπτοντες ταῖς ἀξίνας τὰ κλειθρα ἀναπεταννύουσι τὰς πύλας ἢ ἄλλοι πάλι ἀπὸ τους στρατιῶτες, οἱ ὅποιοι βρῖσκονται μέσα στὰ τεῖχη, μόλις εἶδαν αὐτὰ που συνέβαιναν στὶς πύλες, σπάζοντας με τὶς ἀξίνες τὶς κλειδαριὲς ἀνοίγουν διάπλατα τὶς πύλες.

ΔΗΜ 19.203 οὐ μὲν ἀλλ' ἔγωγ' οἴμαι μοι προσήκειν ἀμφοτέρ' ὑμῖν ἐπιδειξαι, καὶ ὅτι ψεύσεται, ταῦτ' ἐὰν λέγειν, καὶ τὴν δικαίαν, ἣτις ἐστὶν ἀπολογία ἢ νομίζω ὡστόσο ὅτι οφείλω νὰ σας καταδείξω καὶ τὰ δὺο, καὶ ὅτι θὰ πεῖ ψέμματα ἐὰν τὰ ἰσχυριστεῖ αὐτὰ, καὶ τὸ τί εἶναι μὴ ορθὴ ὑπεράσπιση.

(δ) Ἐὰν τὸ οὐσιαστικό συνοδεύεται ἀπὸ περισσότερα τοῦ ἐνὸς ἐπίθετα, ἐνδέχεται τὸ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ νὰ παραμένει μαζί με τὸ οὐσιαστικό στὴν κύρια πρόταση, ἐνῶ τὰ ἄλλα μετατοπίζονται στὴν ἐξαρτημένη ἀναφορική πρόταση:

ΟΜ Ιλ 2.763-764 Ἴπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν Φηρητιάδαο, τὰς Εὐμηλος ἔλαυνε ποδώκεας ὄρνιθας ὡς ἢ καλύτερα με διαφορὰ ἀναδειχτήκαν τὰ ἀλόγα τοῦ Φέρητα που τὰ οδηγούσε ὁ Εὐμηλος, γοργόποδα σαν πουλιά.

ΟΜ Ιλ 13.339-340 ἔφριξεν δὲ μάχη φθισίμβροτος ἐγγείησι μακρῆς, ἃς εἶχον ταμεισίχροας ἢ καὶ ἐβριθε ἡ μάχη που ρημάζει τους ἀντρες ἀπὸ μακριὰ κοντάρια που τὰ κρατοῦσαν, ἀπὸ κείνα που τρυποῦν τὰ σώματα.

§12.22. **Ἡ παράθεση στὸ οὐσιαστικό**, στὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ ἐξαρτημένη ἀναφορική πρόταση, **ἐλκεται** ἐνίοτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν τελευταία ὅταν πρόκειται νὰ καταλάβει ἐδῶ μὴ κατὰλληλη καὶ μὴ ἐμφαντικὴ θέση:

ΟΜ Οδ 1.68-70 Ποσειδάων γαιήοχος ἀσκελὲς αἰὲν Κύκλωπος κεχόλωται, ὄν ὀφθαλμοῦ [Ὀδυσσεύς]

ἀλάωσεν, ἀντίθεον Πολύφημον ἢ ο Ποσειδῶνας που σείει τη γη εἶναι διαρκῶς και ἀγύριστα οργισμένος ἐξαιτίας του Κύκλωπα, τον οποίον ο Οδυσσεύς τύφλωσε στο μάτι, τον ισόθεο Πολύφημο.

ΠΛ Απολ 41a εἶ γάρ τις ἀφικόμενος εἰς Ἄιδου, ἀπαλλαγείς τουτωνὶ τῶν φασκόντων δικαστῶν εἶναι, εὐρήσει τοὺς ὡς ἀληθῶς δικαστάς, οἵπερ καὶ λέγονται ἐκεῖ δικάζειν, Μίνως τε καὶ Ραδάμανθυς καὶ Αἰακὸς καὶ Τριπτόλεμος καὶ ἄλλοι ὅσοι τῶν ἡμιθέων δίκαιοι ἐγένοντο ἐν τῷ ἑαυτῶν βίῳ ἢ αν κανεῖς, φτάνοντας στον Ἄδη και ἔχοντας γλυτώσει ἀπὸ αὐτοὺς ἐδῶ που ισχυρίζονται πως εἶναι δικαστές, βρει τους ἀληθινούς δικαστές, οι οποίοι ὅπως λέγεται δικάζουν ἐκεῖ, τον Μίνωα, τον Ραδάμανθυ, τον Τριπτόλεμο και ἄλλους ἡμίθεους που στάθηκαν δίκαιοι στη ζωή τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Συχνά ἓνα □ κατὰ κανόνα ἓναρθρο□ ουσιαστικό ἐνσωματώνεται, ομοιόπρωτο με την αναφορική ἀντωνυμία, στην ἐξαρτημένη αναφορική πρόταση ὡς ἐπεξήγηση της ἐννοίας που περιγράφεται με την ἴδια αὐτή πρόταση:

ΣΟΦ Αντ 404-405 ταύτην γ' ἰδὼν θάπτουσαν ὄν σὺ τὸν νεκρὸν ἀπειπας ἢ αὐτὴ εἶδε να θάβω αὐτὸν τον νεκρὸ που ἐσὺ μου το ἀπαγόρευες.

ΞΕΝ ΚΠαιδ 1.4.26 τέλος δὲ καὶ ἦν εἶχε στολὴν τὴν Μηδικὴν ἐκδύντα δοῦναι τινι ἢ και τέλος ὅτι ἔδωσε σε κάποιον, ἀφού το ἔβγαλε, και το φόρεμα που εἶχε το Μηδικό.

ΠΛ Θεαιτ 167b ἐποίησε δοξάσαι ἕτερα τοιαῦτα, ἃ δὴ τινες τὰ φαντάσματα ὑπὸ ἀπειρίας ἀληθῆ καλοῦσιν ἢ κανουν κάποιον να σχηματίζει παρόμοιες δοξασίες, τις οποίες παραστάσεις μερικοί τις ονομάζουν ἀπὸ ἀγνοια ἀληθινές.

§12.23. Ὡς ἓνας εἶδος ἐλξης μπορεῖ να χαρακτηριστεῖ και το **φαινόμενο του "εγκιβωτισμοῦ"** στην ἐξαρτημένη αναφορική πρότασης μιας ἄλλης, ὑποταγμένης σε αὐτὴν δευτερεύουσας πρότασης: Ὄταν, δηλαδή, στην ἐξαρτημένη αναφορική πρόταση ἐνσωματώνεται μια ἄλλη, ὑποταγμένη σε αὐτὴν δευτερεύουσα πρόταση (ἢ μια μετοχή που ὑποκαθιστᾶ μια τέτοια δευτερεύουσα πρόταση), τότε οι δύο ἐξαρτημένες προτάσεις συνδέονται με τον ἀκόλουθο τρόπο: Ἡ αναφορική ἀντωνυμία δεν ἀκολουθεῖ τη σύνταξη της αναφορικής πρότασης, ἀλλὰ "ἐλκεται" και ἐναρμονίζεται συντακτικὰ με την ὑποταγμένη σε αὐτὴν δευτερεύουσα πρόταση, ἢ ὅποια ἐτσι "εγκιβωτίζεται" στην πρώτη. Κατὰ τη διεργασία τούτη ἢ αναφορική ἀντωνυμία της αναφορικής πρότασης λαμβάνει τη μορφή ἐκεῖνη που θα εἶχε ἢ δεικτική ἢ προσωπική ἀντωνυμία της ὑποταγμένης σε αὐτὴν δευτερεύουσας πρότασης, ἢ ὅποια δεικτική ἢ προσωπική ἀντωνυμία ὁμως τώρα ἐκπίπτει ἐπιφέροντας τον "εγκιβωτισμὸ" αὐτῆς της τελευταίας πρότασης στην αναφορική:

ΘΟΥΚ 5.103.2 ὁ ὑμεῖς [...] μὴ βούλεσθε παθεῖν μηδὲ ὁμοιωθῆναι τοῖς πολλοῖς, οἷς παρὸν ἀνθρωπείως ἔτι σφύζεσθαι, ἐπειδὰν πιεζομένους αὐτοὺς ἐπιλίπωσιν αἱ φανεραὶ ἐλπίδες, ἐπὶ τὰς ἀφανεῖς καθίστανται μαντικὴν τε καὶ χρησμούς και ὅσα τοιαῦτα μετ' ἐλπίδων λυμαίνεται [ἀντί: τοῖς πολλοῖς οἷ, παρὸν αὐτοῖς ἔτι σφύζεσθαι, ἐπειδὰν κ.λπ.] ἢ μὴ θελήσετε εσεῖς να το πάθετε αὐτό και μὴ γίνετε ὁμοιοι με τους πολλούς που ἐνὼ εἶναι στο χέρι τους να σωθοῦνε με ἀνθρώπινα μέσα, μόλις, καθὼς βρίσκονται ὑπὸ πίεση, τους ἐγκαταλείψουν οι χειροπιαστὲς ἐλπίδες, στρέφονται στις θολές, τη μαντεία, τους χρησμούς και ὅλα τα παρόμοια που ρημάζουν τον ἀνθρωπο δίνοντάς του ἐλπίδες.

ΘΟΥΚ 6.11.1 ἀνόητον δ' ἐπὶ τοιούτους ἰέναι ὧν κρατήσας μὴ κατασχῆσει τις [ἀντί: οὗς, ἐπειδὰν αὐτῶν κρατήση, μὴ κατασχῆσει τις] ἢ εἶναι ὁμως ἀτοπο νε ἐπιτεθεῖ κανεῖς σε τόσους πολλούς, τους οποίους ὅταν τους νικήσει δεν θα μπορέσει να τους κρατήσῃ ὑποταγμένους.

ΠΛ Γοργ 492b <τί ἄν> τῆ ἀληθείᾳ αἴσχιον και κάκιον εἶη σφωροσύνης και δικαιοσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις, οἷς ἔξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν και μηδενὸς ἐμποδῶν ὄντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην

ἐπαγάγοντο τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων νόμον τε καὶ λόγον καὶ ψόγον; [αντί: τούτοις τοῖς ἀνθρώποις οἷ, ἔξὸν αὐτοῖς ἀπολαύειν..., αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐπαγάγοντο κ.λπ.] ἢ τί θα ἦταν πιο αἰσχρὸ καὶ πιο κακὸ γι' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι, μολονότι ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ ἀγαθὰ καὶ κανεὶς δὲν τοὺς στέκεται ἐμπόδιο, θα ἀνήγαγαν οἱ ἴδιοι σὲ ἐξουσιαστικὴ τοῦ ἑαυτοῦ τοὺς τὸν νόμο, τὰ λόγια καὶ τὶς επικρίσεις τοῦ πλήθους.

ΓΣΟΚΡ 8.44 ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἀπάντων ζητοῦμεν, στρατεύεσθαι δ' οὐκ ἐθέλομεν, καὶ πόλεμον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα, πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν, ἀλλ' ἀνθρώπους τοὺς μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν ἄλλων κακουργιῶν συνερρηκότητας, οἷς ὁπόταν τὶς διδῶ πλείω μισθόν, μετ' ἐκείνων ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσιν [αντί: οἷ, ὁπόταν τὶς αὐτοῖς (...) διδῶ, (...) μετ' ἐκείνων (...) ἀκολουθήσουσιν] ἢ ἐνῶ ἐπιδιώκουμε τὴν ἀρχηγία ὅλων τῶν ἄλλων, δὲν θέλουμε οἱ ἴδιοι νὰ ἐκστρατεύουμε, καὶ ἐνῶ κηρύσσουμε πόλεμο ἐναντίον ὅλων σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἀσκοῦμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι γιὰ νὰ πολεμήσουμε, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦμε ἐξόριστους, λιποτάκτες καὶ φυγάδες γιὰ ἄλλα παραπτώματα ποὺ μαζεύτηκαν ἐδῶ, οἱ ὁποῖοι, ἀν ἄλλοι τοὺς δώσουν μεγαλύτερο μισθό, θα πάνε με τὸ μέρος τοὺς καὶ θα πολεμήσουν ἐναντίον μας.